



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΟΔΗΓΟΣ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΔΟΜΕΣ
ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ
ΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΜΕ
ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΕΜΦΥΛΗΣ ΒΙΑΣ

Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και
Ισότητας των Φύλων



ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 2022

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΟΔΗΓΟΣ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΔΟΜΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ
ΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΕΜΦΥΛΗΣ
ΒΙΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑΣ
ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Δραγατσανίου 8, Αθήνα Τ.Κ. 10559

Τηλ.: 2144055 220 & 221 & 251

Email: info@isotita.gr

Web: www.isotita.gr, www.womensos.gr

Facebook: Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων

Αθήνα Δεκέμβριος 2022

Η παρούσα έκδοση απαγορεύεται να διατεθεί σε ιδιώτες προς πώληση, σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της παρ. 6 του άρθρου 18 του Ν. 3469/2006.

Περιεχόμενα

| | |
|---|--|
| Εισαγωγή | |
| Μέρος Ι. Γιατί λαμβάνουμε μέτρα για την έμφυλη βία κατά των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία; | |
| Ποια νομοθεσία προβλέπει τη λήψη μέτρων; | |
| Σε ποιους απευθύνεται; | |
| Ποιοι είναι οι δράστες βίας κατά των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία; | |
| Ποιες είναι οι μορφές βίας κατά των γυναικών; | |
| Ποια προσέγγιση ακολουθούμε; | |
| Μέρος ΙΙ. Κατευθυντήριες αρχές διαχείρισης περιστατικών βίας κατά των γυναικών | |
| Γενικές αρχές για το προσωπικό που εργάζεται με άτομα με αναπηρία γενικότερα και με γυναίκες και κορίτσια ειδικότερα | |
| Κατευθυντήριες οδηγίες για το προσωπικό που έρχεται σε επαφή με γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία θύματα έμφυλης βίας | |
| Υποχρεώσεις διοίκησης και διευθύνσεων των δομών για άτομα με αναπηρία απέναντι στην σεξουαλική παρενόχληση | |
| Βιβλιογραφικές αναφορές | |
| Ξενόγλωσσες | |
| Ελληνόγλωσσες | |

Εισαγωγή

Σύμφωνα με το άρθρο 4 της Σύμβασης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, γνωστής ως Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, τα μέρη οφείλουν να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία νομοθετικά ή άλλα μέτρα προκειμένου να προωθήσουν και προστατέψουν το δικαίωμα όλων, ιδιαίτερα των γυναικών, να ζουν χωρίς βία τόσο στη δημόσια όσο και στην ιδιωτική σφαίρα. Η εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης από τα μέρη, συγκεκριμένα των μέτρων προστασίας των δικαιωμάτων των θυμάτων, θα διασφαλίζονται άνευ διακρίσεων με γνώμονα το φύλο, το γένος, τη φυλή, το χρώμα, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τις πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, τη σύνδεση με εθνική μειονότητα, την περιουσία, την γενεαλογική καταγωγή, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα του φύλου, την ηλικία, την κατάσταση της υγείας, την αναπηρία, την οικογενειακή κατάσταση, την κατάσταση μετανάστη ή πρόσφυγα, ή άλλη κατάσταση.

Το νέο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025 περιλαμβάνει δράσεις που συμβάλλουν στην καταπολέμηση των έμφυλων διακρίσεων και των στερεοτύπων σε όλες τις εκφάνσεις του βίου και των δημοσίων πολιτικών. Στον στόχο 4.3: «Βελτίωση της θέσης των γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις και άρση του κοινωνικού αποκλεισμού τους» περιλαμβάνονται εξειδικευμένες δράσεις για τις γυναίκες που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις όπως είναι οι γυναίκες αιτούσες άσυλο, μετανάστριες, πρόσφυγες, Ρομά, γυναίκες με αναπηρία κ.α.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο της **«Δράσης Δράση 4.3.2: Ενσωμάτωση της διάσταση της αναπηρίας στις πολιτικές και τα προγράμματα για την ισότητα των φύλων»** έχει προβλεφθεί η εκπόνηση έρευνας για την κατάσταση των γυναικών με αναπηρία και των αναγκών γονέων και κηδεμόνων παιδιών με αναπηρία. Η έρευνα υλοποιείται από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) σε συνεργασία με το ΚΕΘΙ και την ΓΓΔΟΠΙΦ. Το συγκεκριμένο έργο περιλαμβάνει τη διεξαγωγή ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας με στόχο τον εντοπισμό των προβλημάτων και εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία και με έμφαση στις

πολλαπλές διακρίσεις, λόγω φύλου και αναπηρίας, αλλά και στη διακινδύνευση να υποστούν έμφυλη και ενδοοικογενειακή βία λόγω αυξημένης ευαλωτότητας. Στο πλαίσιο της έρευνας περιλαμβάνονται επίσης δύο ερευνητικές εστιάσεις που αφορούν στις γυναίκες Ρομά με αναπηρία καθώς και στις γυναίκες πρόσφυγες και αιτούσες άσυλο με αναπηρία. Τέλος, η έρευνα εστιάζει και στις ανάγκες που έχουν οι γονείς και κηδεμόνες παιδιών με αναπηρία καθώς και οι φροντιστές/στριες ατόμων με αναπηρία.

Ως συνέχεια της ανωτέρω έρευνας στο πλαίσιο της **«Δράσης 1.3.4: Πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών με αναπηρία»**, η ΓΓΔΟΠΙΦ, με την συνδρομή της ΕΣΑμΕΑ, προέβη στον σχεδιασμό, σύνταξη και δημιουργία για πρώτη φορά στην Ελλάδα δύο πολύ σημαντικών εργαλείων:

- **«Οδηγός Ηθικής και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς Εργαζομένων σε Δομές Παροχής Κοινωνικής Φροντίδας για γυναίκες και κορίτσια με Αναπηρία θύματα έμφυλης βίας»**
- **«Εγχειρίδιο οδηγιών σχετικά με τις γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία προς όλες τις υπηρεσίες που εμπλέκονται στην υποδοχή αιτουσών άσυλο».**

Ο παρών «Οδηγός ηθικής και επαγγελματικής συμπεριφοράς» παρέχει κατευθύνσεις ως προς την αντιμετώπιση περιπτώσεων εντοπισμού και αναφοράς περιστατικών έμφυλης βίας σε γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία σε δομές παροχής φροντίδας και δομές παροχής κοινωνικής φροντίδας και στόχος του είναι η ενημέρωση των εργαζομένων στις προαναφερόμενες δομές για τον κίνδυνο έμφυλης βίας προς τις γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία στις δομές αυτές από το προσωπικό και η αντιμετώπιση και εξάλειψη της. Ο Οδηγός βασίστηκε σε υπάρχοντες κώδικες δεοντολογίας επαγγελματιών υγείας και δεσμευτικές αποφάσεις επαγγελματικών συλλόγων, όπως ο Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας, ο Κώδικας Νοσηλευτικής Δεοντολογίας και σε δεσμευτικές αποφάσεις των αντίστοιχων επαγγελματικών συλλόγων όπως ο Σύλλογος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος, ο Σύλλογος Ελλήνων Ψυχολόγων και η Ελληνική Εταιρεία Συστημικής Θεραπείας, καθώς και σε ξενόγλωσση βιβλιογραφία αντίστοιχων οδηγιών και κανόνων δεοντολογίας προσωπικού που απασχολείται με άτομα με αναπηρία και παρέχει κατευθύνσεις,

δεδομένου ότι δεν έχει το δεσμευτικό χαρακτήρα των επαγγελματικών κανόνων δεοντολογίας.

Μέρος I

Γιατί λαμβάνουμε μέτρα για την έμφυλη βία κατά των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία;

Οι γυναίκες με αναπηρία διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο έμφυλης βίας και εκμετάλλευσης σε σχέση με τις γυναίκες χωρίς αναπηρία. Μελέτη του 2014 του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων εκτίμησε ότι οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία είναι 3 έως 5 φορές πιθανότερο να πέσουν θύματα έμφυλης βίας, ιδιαίτερα ενδοοικογενειακής βίας¹, λόγω των διακρίσεων που υφίστανται και του κοινωνικού στιγματισμού, του κοινωνικού τους φύλου και της αναπηρίας τους². Σε πρόσφατη έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αναφέρεται ότι σχεδόν το 80% των γυναικών με αναπηρίες είναι θύματα βίας και ότι είναι τέσσερις φορές πιο πιθανό από άλλες γυναίκες να υποστούν σεξουαλική βία³, η οποία είναι πιο δριμύια και πιο συχνή στην περίπτωσή τους. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις γυναίκες και τα κορίτσια με σωματικές αναπηρίες, με νοητικές και ψυχοκοινωνικές αναπηρίες, οι οποίες ακόμα και όταν προχωρούν στην αναφορά ή καταγγελία περιστατικών βίας εναντίον τους αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να γίνουν πιστευτές, γεγονός που μειώνει την πρόσβασή τους σε υπηρεσίες. Αυτό είναι αποτέλεσμα της λανθασμένης αντίληψης ότι οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία δεν καταλαβαίνουν τι τους συνέβη ή δεν είναι σε θέση να εκφράσουν τις ανάγκες τους, άρα δεν γίνονται πιστευτές με αποτέλεσμα την ατιμωρησία των δραστών⁴.

¹Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η κατάσταση των γυναικών με αναπηρία [διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αίτησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου]» EESC 2018/01639, Ανακτήθηκε από στις 8 Σεπτεμβρίου 2022 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018AE1639&from=EL>

²Ferres, Eva & Megías, Jesús & Expósito, Francisca. (2013). Gender-based violence against women with visual and physical disabilities. *Psicothema*. 25. 67-72. 10.7334/psicothema2012.83.

³Ferres, Eva & Megías, Jesús & Expósito, Francisca. (2013). Gender-based violence against women with visual and physical disabilities. *Psicothema*. 25. 67-72. 10.7334/psicothema2012.83.

⁴Alianza por la Solidaridad. (2018). *Handbook on sexual and gender-based violence against - MPDL*. Ανακτήθηκε στις 6 Σεπτεμβρίου 2022 από <https://www.mpd.org/sites/default/files/191105-handbook-SGBV-PwD.pdf>

Ως εκ τούτου η λήψη προληπτικών ενάντια στην έμφυλη βία και υποστηρικτικών μέτρων για την αντιμετώπισή της βίας κατά των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία κρίνονται απαραίτητα και αποτελούν δέσμευση της χώρας μας όπως θα παρουσιαστεί στη συνέχεια.

Ποια νομοθεσία προβλέπει τη λήψη μέτρων;

Το νομικό πλαίσιο και οι πολιτικές που αφορούν τη λήψη μέτρων για την πρόληψη, αντιμετώπιση, καταπολέμηση και εξάλειψη της έμφυλης βίας κατά των γυναικών με αναπηρία διακρίνονται σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Συνοπτικά προβλέπονται τα εξής:

- Το **Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (ICCPR)**⁵ προβλέπει συγκεκριμένα στο Άρθρο 26: *«Όλα τα πρόσωπα είναι ίσα ενώπιον του νόμου και έχουν δικαίωμα, χωρίς καμία διάκριση, σε ίση προστασία του νόμου. Ο νόμος πρέπει να απαγορεύει κάθε διάκριση και να εγγυάται σε όλα τα πρόσωπα ίση και αποτελεσματική προστασία έναντι κάθε διάκρισης, ιδίως λόγω φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γέννησης ή άλλης κατάστασης».*
- Το **Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα (ICESCR)**, στο Άρθρο 2.2. αναφέρει ότι *«Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν να εγγυηθούν ότι τα δικαιώματα που περιέχονται σ' αυτό θα ασκούνται χωρίς οποιαδήποτε διάκριση φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκεύματος, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας, γεννήσεως ή κάθε άλλης καταστάσεως»*
- Η **Διεθνής Σύμβαση περί καταργήσεως πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων (ICERD)** προβλέπει στο Άρθρο 1.1. *«Εν τη παρούση Συμβάσει ο όρος φυλετική διάκρισις υπονοεί πάσαν διάκρισιν, εξαίρεσιν, παρεμπόδισιν ή προτίμησιν βασιζομένην επί της φυλής, του χρώματος, της καταγωγής ή της εθνικής ή εθνολογικής προελεύσεως με τον σκοπόν ή αποτέλεσμα*

⁵UN General Assembly. (1966). *UN International Covenant on Civil and Political Rights*.

εκμηδενίσεως ή διακινδυνεύσεως της αναγνώρισεως, απολαύσεως ή ασκήσεως, υπό όρους ισότητας, των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών εις τον πολιτικόν, οικονομικόν, κοινωνικόν, μορφωτικόν ή οιονδήποτε άλλον τομέα του δημοσίου βίου».

- Η Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών (CEDAW), στη Γενική Σύσταση 18 καλεί τα Μέρη να παρέχουν πληροφόρηση για την κατάσταση των γυναικών με αναπηρία στις περιοδικές εκθέσει στους σχετικά με τη λήψη γενικών και ειδικών μέτρων έναντι των διακρίσεων κατά των γυναικών με αναπηρία⁶.
- Η Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού αποτελεί την πρώτη σύμβαση που ρητά απαγορεύει την διάκριση βασισμένη στην αναπηρία και, υιοθετεί την προσέγγιση βασισμένη στην προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού.
- Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στα άρθρα 20 έως 26 ορίζει τις αρχές της ισότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων κυρίως λόγω φύλου, χρώματος, φυλής, εθνοτικής ή κοινωνικής προέλευσης, θρησκείας, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, πολιτικών απόψεων ή οποιωνδήποτε άλλων απόψεων, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, αναπηρίας, περιουσίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.
- Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), δεσμεύει τα Μέρη ότι τα θύματα βίας κατά των γυναικών λαμβάνουν επαρκείς και έγκαιρες πληροφορίες σχετικά με τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης και νομικά μέτρα σε γλώσσα που κατανοούν, έχουν πρόσβαση στις κατάλληλες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών, και ασφαλούς διαμονής.
- Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της δεσμεύουν τα μέρη που έχουν κυρώσει τη Σύμβαση για τη λήψη μέτρων πρόληψης, αντιμετώπισης και εξάλειψης της βίας

⁶UNFPA. (2020). *Violence Against Women living with Disabilities in South-East and Eastern Europe*.p 22

κατά των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία.

Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

Άρθρο 6: Γυναίκες με Αναπηρία

1. Τα Κράτη Μέρη αναγνωρίζουν ότι γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία υπόκεινται σε πολλαπλή διάκριση, και ως προς αυτό λαμβάνουν μέτρα για να εξασφαλίσουν για αυτές την πλήρη και ίση απόλαυση από αυτές, όλων των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών.

2. Τα Κράτη Μέρη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν την πλήρη ανάπτυξη, πρόοδο και ενδυνάμωση των γυναικών, με σκοπό να τις εγγυηθούν την άσκηση και απόλαυση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών που ορίζονται στην παρούσα Σύμβαση.

Άρθρο 16. Ελευθερία από εκμετάλλευση, βία και εξαπάτηση

2. Τα Κράτη Μέρη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη όλων των μορφών εκμετάλλευσης, βίας και κακοποίησης με την εξασφάλιση, εκτός των άλλων, κατάλληλων μορφών βοήθειας, που είναι φιλικά προσκείμενες στο φύλο και στην ηλικία, και υποστήριξης για άτομα με αναπηρία και τις οικογένειες και τα άτομα που φροντίζουν τα άτομα με αναπηρία. Στα μέτρα αυτά συμπεριλαμβάνεται και η παροχή πληροφοριών και εκπαίδευσης ως προς την αποφυγή, αναγνώριση και αναφορά περιστατικών εκμετάλλευσης, βίας και κακοποίησης. Τα Κράτη Μέρη διασφαλίζουν ότι οι υπηρεσίες προστασίας είναι φιλικά προσκείμενες στο φύλο και την αναπηρία.

5. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα θέσουν σε ισχύ αποτελεσματική νομοθεσία και πολιτικές, συμπεριλαμβανομένης και της νομοθεσίας και των πολιτικών που εστιάζονται στις γυναίκες και στα παιδιά, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι περιπτώσεις εκμετάλλευσης, βίας και κακομεταχείρισης κατά ατόμων με αναπηρίες, εντοπίζονται, ερευνώνται και, όπου απαιτείται, διώκονται.

Η συγκεκριμένη σύμβαση αποτελεί την πρώτη σύμβαση που κάνει ειδική αναφορά στις γυναίκες με αναπηρία στο άρθρο 6. Το άρθρο 6 έχει οριζόντια εφαρμογή, πέρα από τις ειδικές αναφορές που γίνονται σε επίπεδο συγκεκριμένων ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων σε επιμέρους άρθρα⁷. Η ύπαρξη του συγκεκριμένου άρθρου σημαίνει ότι όλες οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση θα πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται με τρόπο που να σέβεται ή να λαμβάνει υπόψη τις ειδικότερες ανάγκες των γυναικών με αναπηρία⁸. Το άρθρο 6 της Σύμβασης δεν αναγνωρίζει απλώς πως οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία μπορεί να είναι

⁷Κοντιάδης, Ξ., & Μουσιμούτη, Μ.(2014). *Σύνοψη της Μελέτης Συμβατότητας της Ελληνικής Νομοθεσίας με τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία*. Ε.Σ.Α.μεΑ.Ανακτήθηκε στις 13 Σεπτεμβρίου 2022, από <https://www.esamea.gr/publications/books-studies/2449-meleti-symbatotitas-tis-ellinikis-nomothesis-me-ti-diethni-symbasi-gia-ta-dikaiomata-ton-atomon-me-anapiria>, σελ 187

⁸Κοντιάδης, Ξ., & Μουσιμούτη, Μ.(2014). *Σύνοψη της Μελέτης Συμβατότητας της Ελληνικής Νομοθεσίας με τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία*. Ε.Σ.Α.μεΑ.Ανακτήθηκε στις 13 Σεπτεμβρίου 2022, από <https://www.esamea.gr/publications/books-studies/2449-meleti-symbatotitas-tis-ellinikis-nomothesis-me-ti-diethni-symbasi-gia-ta-dikaiomata-ton-atomon-me-anapiria> σελ 187

θύματα πολλαπλών διακρίσεων, αλλά το αναγνωρίζει ως πραγματικότητα (παρ.1). Με τον τρόπο αυτό το κείμενο της Σύμβασης επιτάσσει τη διασφάλιση των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των γυναικών και των κοριτσιών με αναπηρία με σκοπό την πλήρη και ίση απόλαυσή τους. Η υποχρέωση 188 αυτή πρέπει να εκπληρώνεται και δεν εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των κρατών να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα σε αυτή την κατεύθυνση⁹.

- Η **Οδηγία 2012/29/ΕΕ** για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας θέτει το ελάχιστο προδιαγραφών για τα δικαιώματα, τη στήριξη και την προστασία θυμάτων εγκλημάτων, απαιτεί στοχευμένη και ενοποιημένη στήριξη για θύματα με ιδιαίτερες ανάγκες, όπως τα θύματα σεξουαλικής βίας και έμφυλης βίας, και καλεί στο να ληφθούν ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των θυμάτων με αναπηρίες στην επικοινωνία και οι αξιολογήσεις των ειδικών προστατευτικών τους αναγκών.
- Η **Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030 «Μια Ένωση Ισότητας: Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ανθρώπων με Αναπηρίες 2021-2030»** η οποία δεσμεύεται να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στις γυναίκες με αναπηρία, οι οποίες είναι δύο με πέντε φορές πιο πιθανό να πέσουν θύματα βίας σε σχέση με τις γυναίκες χωρίς αναπηρία, καθώς και να συμπεριλάβει πτυχές της βίας και της κακοποίησης σχετικές με την αναπηρία σε σχετικές μελλοντικές ευρωπαϊκές πολιτικές
- Η **Στρατηγική για την Ισότητα των Φύλων 2020-2025 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020)** αναφέρει ότι οι γυναίκες με πρόβλημα υγείας ή αναπηρία έχουν περισσότερες πιθανότητες να πέσουν θύμα διαφόρων μορφών βίας. Για την αντιμετώπιση της κακοποίησης, της βίας, καθώς και της εξαναγκαστικής στέρωσης και άμβλωσης, αναφέρεται ότι

⁹Κοντιάδης, Ξ., & Μουσομούτη, Μ.(2014). *Σύνοψη της Μελέτης Συμβατότητας της Ελληνικής Νομοθεσίας με τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία*. Ε.Σ.Α.μεΑ σελ 187. Ανακτήθηκε στις 13 Σεπτεμβρίου 2022, από <https://www.esamea.gr/publications/books-studies/2449-meleti-symbatotitas-tis-ellinikis-nomothesias-me-ti-diethni-symbasi-gia-ta-dikaiomata-ton-atomon-me-anapiria>

η Επιτροπή θα καταρτίσει και θα χρηματοδοτήσει μέτρα, όπως την απόκτηση ικανοτήτων από τους οικείους επαγγελματίες και τη διοργάνωση εκστρατειών ευαισθητοποίησης για τα δικαιώματα και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη

Σε εθνικό επίπεδο η αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία προβλέπεται από τους εξής νόμους και πολιτικές:

- Ο **N. 4074/12** κυρώνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της στην ελληνική νομοθεσία.
- Ο **N.4443/2016**, ο οποίος ενσωματώνει τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες 2000/43/ΕΚ¹⁰ και 2000/78/ΕΚ¹¹ εισάγει στο ελληνικό νομικό πλαίσιο τις έννοιες των *πολλαπλών διακρίσεων, των διατομεακών διακρίσεων και των διακρίσεων λόγω σχέσης.*
- Ο **N.4531/2018** για την Ι) Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας, ΙΙ) Ενσωμάτωση της 2005/214/ΔΕΥ απόφασης πλαίσιο.
- Το **Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΔ)**, στο οποίο στον 2^ο Πυλώνα «Προστασία των Δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία», υπάρχει συγκεκριμένος Στόχος, ο Στόχος 9 που εστιάζει στις γυναίκες με αναπηρία. Ο Στόχος 9 απαρτίζεται από ένα πλαίσιο δράσεων και προγραμματισμού καθώς οι γυναίκες με αναπηρία βιώνουν διττή διάκριση και εξαιτίας του φύλου τους και εξαιτίας της αναπηρίας.
- Ο **N.4837/2021** για την «*Πρόληψη και αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης και παραμέλησης ανηλίκων, Πρόγραμμα «Κυψέλη» για την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών σε βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς, διατάξεις για την προώθηση της αναδοχής και της υιοθεσίας,*

¹⁰Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin. Official Journal L 180. Brussels, July 19, pp. 0022-0026.

¹¹Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation. Official Journal L 303. Brussels, December 2, pp. 0016-0022.

«Προσωπικός Βοηθός για τα Άτομα με Αναπηρία» και άλλες διατάξεις, έχει ως αντικείμενο την εξειδίκευση των μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης μέσω του καθορισμού των αρμόδιων για την εφαρμογή τους φορέων ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου, της παρακολούθησης της εφαρμογής τους μέσω πληροφοριακού συστήματος, καθώς και της εισαγωγής κυρώσεων σε περίπτωση παραβίασης των υποχρεώσεων που απορρέουν από τα μέτρα αυτά (άρθρο 2). Στο άρθρο 4 παρ. 1 δε προβλέπεται ότι οι Φορείς Παιδικής Προστασίας υποχρεούνται να μεριμνούν για την έγκαιρη αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης των ανηλίκων που τελούν υπό την προστασία τους, τα οποία είτε καταγγέλλονται είτε υποπίπτουν στην αντίληψη των απασχολούμενων σε αυτούς. Σε περίπτωση που η αναφορά περιστατικού κακοποίησης προέρχεται από ωφελούμενο με αναπηρία, εφαρμόζονται μέθοδοι εναλλακτικής επικοινωνίας, όποτε αυτό κρίνεται απαραίτητο, και αναγνωρίζονται και αξιολογούνται ανάλογα οι αντιδράσεις του ωφελούμενου ή η τυχόν μεταβολή στη συμπεριφορά του.

Σε ποιους απευθύνεται;

Η δημιουργία και σύνταξη του παρόντος «Οδηγού ηθικής και επαγγελματικής συμπεριφοράς» βασίστηκε σε υπάρχοντες κώδικες δεοντολογίας επαγγελματιών υγείας και δεσμευτικές αποφάσεις επαγγελματικών συλλόγων, όπως ο Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας, ο Κώδικας Νοσηλευτικής Δεοντολογίας και σε δεσμευτικές αποφάσεις των αντίστοιχων επαγγελματικών συλλόγων όπως ο Σύλλογος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος, ο Σύλλογος Ελλήνων Ψυχολόγων και η Ελληνική Εταιρεία Συστημικής Θεραπείας, καθώς και σε ξενόγλωσση βιβλιογραφία αντίστοιχων οδηγιών και κανόνων δεοντολογίας προσωπικού που απασχολείται με άτομα με αναπηρία. Στην περίπτωση των φροντιστών/στριών παρατηρείται έλλειψη θεσμοθετημένου πλαισίου κανόνων και υποχρεώσεων, αλλά ο συγκεκριμένος οδηγός τις/τους περιλαμβάνει.

Ο Οδηγός δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα, αλλά παρέχει κατευθύνσεις ως προς την αντιμετώπιση περιπτώσεων εντοπισμού και αναφοράς περιστατικών έμφυλης βίας σε γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία σε δομές παροχής φροντίδας και δομές παροχής κοινωνικής φροντίδας. Επομένως ο παρόν Οδηγός απευθύνεται στο

προσωπικό που εργάζεται στις δομές παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας για άτομα με αναπηρία. Οι ειδικότητες τις οποίες αφορά παρατίθενται κάτωθι με αλφαβητική σειρά:

- Ιατρικό προσωπικό
- Κοινωνικοί/ες λειτουργοί
- Νοσηλευτικό προσωπικό
- Παραϊατρικό προσωπικό (ο.π Φυσιοθεραπευτές/τριες, χειροπράκτες)
- Σύμβουλοι ψυχικής υγείας
- Φροντιστές/στριες
- Ψυχολόγοι
- Ψυχίατροι
- Οποιαδήποτε άλλη ειδικότητα εργάζεται στις προαναφερόμενες δομές και παρέχει υπηρεσίες φροντίδας σε γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία ή έρχεται σε επαφή μαζί τους .

Ποιοι είναι οι δράστες βίας κατά των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία;

Οι θύτες των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία είναι συνήθως άτομα τα οποία γνωρίζουν, εξαρτώνται από αυτά και εμπιστεύονται.

Πιο συγκεκριμένα οι εν δυνάμει θύτες είναι:



Ποιες είναι οι μορφές βίας κατά των γυναικών;

Οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία ενδέχεται να βιώσουν ή να έρθουν αντιμέτωπες με τις ίδιες μορφές έμφυλης βίας όπως οι γυναίκες και τα κορίτσια χωρίς αναπηρία, αλλά ενδέχεται η ένταση αυτών να διαφοροποιείται. Επίσης ενδέχεται να υπόκεινται σε επιπρόσθετες μορφές βίας κατά των γυναικών σχετιζόμενες αποκλειστικά με την αναπηρία.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι βασικές μορφές βίας κατά των γυναικών¹² και κοριτσιών γενικότερα, καθώς και τις επιπρόσθετες μορφές έμφυλης βίας που υφίστανται οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία ειδικότερα.

Βία κατά των γυναικών

Όλες οι πράξεις βίας βασιζόμενης στο κοινωνικό φύλο οι οποίες έχουν ή ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική ή οικονομική βλάβη ή πρόκληση πόνου για τις γυναίκες με ή χωρίς αναπηρία, συμπεριλαμβανομένων των

¹²Για την παράθεση των μορφών βίας κατά των γυναικών και των ορισμών τους χρησιμοποιήθηκε κυρίως ως πηγή η «1^η Έκθεση για τη Βία κατά των Γυναικών» (2020) της ΓΓΔΟΠΙΦ. Σε περίπτωση όπου αυτό δεν ισχύει αναφέρεται η διαφορετική πηγή

απειλών τέλεσης τέτοιων πράξεων, του εξαναγκασμού ή της αυθαίρετης αποστέρησης της ελευθερίας, είτε αυτή συμβαίνει στο δημόσιο ή τον ιδιωτικό βίο.

Βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων

Σύνολο επιθετικών και καταναγκαστικών συμπεριφορών, συμπεριλαμβανομένων των σωματικών, σεξουαλικών και ψυχολογικών ενεργειών, καθώς και οικονομικού εξαναγκασμού, το οποίο τα ενήλικα ή στην εφηβεία άτομα μπορούν να χρησιμοποιήσουν κατά των στενών συντρόφων τους χωρίς τη συγκατάθεσή τους. Πρόκειται για συμπεριφορές που κατά κανόνα έχουν ως στόχο γυναίκες και κορίτσια. Όσον αφορά γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία βιώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό συντροφική σωματική και ψυχολογική βία σε σχέση με τις γυναίκες χωρίς αναπηρία.

Ενδοοικογενειακή Βία

Όλες τις πράξεις σωματικής, σεξουαλικής, ψυχολογικής ή οικονομικής βίας, οι οποίες συμβαίνουν εντός της οικογένειας ή οικογενειακής μονάδας ή μεταξύ πρώην ή νυν συζύγων ή συντρόφων, είτε ο θύτης διαμένει ή διέμενε στην ίδια κατοικία με το θύμα είτε όχι.

Οικονομική βία

Πράξεις ελέγχου και παρακολούθησης της συμπεριφοράς ατόμου όσον αφορά τη χρήση και διανομή χρημάτων και συνεχή απειλή άρνησης παροχής οικονομικών πόρων. Οι θύτες στην περίπτωση των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία, κακοποιούν οικονομικά τον πληθυσμό αυτό με το να παρεμποδίζουν την διαχείρισή και τον έλεγχο των εισοδημάτων τους από τις ίδιες. Όσον αφορά τις/τους φροντίστριες/στές τους ενδέχεται να προβαίνουν σε κλοπές αντικειμένων και χρημάτων των προσώπων που φροντίζουν¹³.

Σεξουαλική βία

Κάθε μη συναινετική σεξουαλική πράξη ή απόπειρα για πράξη σεξουαλικής φύσης κατά προσώπου χωρίς την ελεύθερη συναίνεσή του/της, ανεξάρτητα από τη σχέση

¹³TheAdvocatesforHumanRights (2020). *Violence Against Women with Disabilities*-September 2020.https://www.stopvaw.org/violence_against_women_with_disabilities

μεταξύ δράστη και θύματος, σε οποιονδήποτε χώρο, συμπεριλαμβανομένων, αλλά όχι μόνο, του σπιτιού, του σχολείου και του χώρου εργασίας¹⁴.

Η σεξουαλική βία περιλαμβάνει την **σεξουαλική επίθεση**, τον **βιασμό** και την **σεξουαλική επίθεση κατά των γυναικών**, **σεξουαλική παρενόχληση** και την κακοποίηση μέσω εικόνας (συμπεριλαμβανομένης της εκδικητικής πορνογραφίας)

Σωματική βία

Άσκηση άμεσης και παράνομης σωματικής βίας η οποία μπορεί να προκαλέσει σωματική βλάβη και η οποία συχνά συνδέεται με σεξουαλική και ψυχολογική βία. Συνεπάγεται τραύματα, πόνο, απελπισία και προβλήματα υγείας.

Ψυχολογική βία

Εκ προθέσεως συμπεριφορά η οποία πλήττει σοβαρά την ψυχολογική ακεραιότητα ενός ατόμου, μέσω καταναγκασμού ή απειλών. Στα παραδείγματα ψυχολογικής βίας συμπεριλαμβάνονται πράξεις, όπως η κοινωνική απομόνωση, οι λεκτικές επιθέσεις, οι απειλές, ο εκφοβισμός, ο έλεγχος, η παρενόχληση ή η επίμονη παρακολούθηση, οι προσβολές, η ταπείνωση και η δυσφήμιση. Η λεκτική βία στην περίπτωση των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία εκφράζεται συχνά μέσω υποτιμητικών χαρακτηρισμών σχετικά με την αναπηρία τους, όπως και με απειλές για παραμέληση, αμέλεια, απομόνωση και εγκατάλειψη.

Ποιες είναι οι μορφές βίας κατά των γυναικών που πλήττουν σε μεγαλύτερο βαθμό τις γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία;

Οι μορφές έμφυλης βίας με τις οποίες έρχονται αντιμέτωπες ιδιαίτερα οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία είναι οι εξής:

Εξαναγκασμός και καταναγκασμός σε ιατρικές πράξεις χωρίς τη συναίνεσή τους.

Αυτό περιλαμβάνει τα εξής:

¹⁴European Institute for Gender Equality (EIGE). *Glossary & Thesaurus*. European Institute for Gender Equality. Retrieved September 13, 2022, from <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1384?lang=el>

- **Καταναγκαστική Στείρωση.** Διαδικασία ελέγχου από άλλο/α άτομο/α της αναπαραγωγικής συμπεριφοράς μιας γυναίκας ή συγκεκριμένης ομάδας γυναικών. Πρόκειται για χειρουργική επέμβαση που στοχεύει ή επιτυγχάνει την αφαίρεση της ικανότητας μιας γυναίκας να αναπαραγάγει με φυσικό τρόπο, **χωρίς πρότερη συναίνεσή της** ύστερα από σχετική ενημέρωσή της ή χωρίς εκείνη να κατανοεί τη διαδικασία και τις συνέπειές της συγκεκριμένης επέμβασης στη ζωή της. Η καταναγκαστική στείρωση αποτελεί βία κατά γυναικών και μορφή επιβλαβούς πρακτικής, η οποία επηρεάζει αρνητικά τη σωματική και ψυχική υγεία τους και παραβιάζει το δικαίωμά τους στην αναπαραγωγική αυτονομία¹⁵.
- **Καταναγκαστική άμβλωση.** Αφορά την εσκεμμένη διακοπή της κύησης χωρίς πρότερη ενημέρωση και συναίνεση της εγκύου. Ο όρος «διακοπή της κύησης» καλύπτει κάθε διαδικασία που συνεπάγεται αποβολή εμβρύου. Ο όρος καλύπτει οποιαδήποτε άμβλωση εκτελείται **χωρίς απόφαση της εγκύου** ύστερα από πλήρη ενημέρωσή της¹⁶.
- **Αναγκαστική αντισύλληψη,** προκειμένου οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία να μην έχουν έμμηνου ρήση και να εξασφαλιστεί ότι δεν θα μείνουν έγκυες. Η αναγκαστική αντισύλληψη μπορεί να γίνει μέσω λήψης αντισυλληπτικών φαρμάκων ή υστεροκτομών¹⁷.
- **Ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων,** πρακτική μερικής ή ολικής αφαίρεσης των εξωτερικών γυναικείων γεννητικών οργάνων ή τραυματισμού με άλλο τρόπο των γυναικείων γεννητικών οργάνων για μη ιατρικούς λόγους και λόγους που δεν σχετίζονται με την υγεία

Πρόωροι και καταναγκαστικοί γάμοι

Ο εκ προθέσεως εξαναγκασμός ενήλικα ατόμου ή παιδιού να συνάψει γάμο χωρίς την πλήρη, ενημερωμένη και ελεύθερη συναίνεσή του. Ο πρόωρος γάμος των κοριτσιών με αναπηρία στην προκειμένη περίπτωση, στοχεύει στην ανακούφιση του

¹⁵European Institute for Gender Equality (EIGE).*Glossary & Thesaurus*.<https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1139?lang=el>

¹⁶European Institute for Gender Equality (EIGE).*Glossary & Thesaurus*.
<https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1135?lang=el>

¹⁷The Advocates for Human Rights (2020). *Violence Against Women with Disabilities*-September 2020.https://www.stopvaw.org/violence_against_women_with_disabilities

κόστους φροντίδας από στην οικογένεια καταγωγής της και την μεταφορά αυτού στην οικογένεια του συζύγου¹⁸.

Βιασμός παρθένας¹⁹. Όσα άτομα προβαίνουν στον χαρακτηριζόμενο ως «βιασμό παρθένας» πιστεύουν ότι μπορούν να απαλλαγούν από τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα που φέρουν εάν προβούν σε σεξουαλική πράξη με παρθένα μεταφέροντας τους τις λοιμώξεις τους σε ένα μη μολυσμένο οργανισμό. Οι γυναίκες με αναπηρία θεωρούνται εύκολος στόχος τέτοιας μορφής σεξουαλικής επίθεσης και κακοποίησης γιατί δεν μπορούν εύκολα να αντιληφθούν τις προθέσεις και τις πράξεις του δράστη και επειδή δεν είναι σε θέση να προβάλλουν την ίδια αντίσταση με μια γυναίκα χωρίς αναπηρία.

Εμπορία γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία για σεξουαλική εκμετάλλευση²⁰

Αφορά την εμπορία γυναικών και κοριτσιών η οποία στοχεύει στη σεξουαλική και οικονομική εκμετάλλευση. Στην περίπτωση των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία, η εμπορία των γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση έχει διαφοροποιήσεις σε σχέση με τον υπόλοιπο γυναικείο πληθυσμό, διότι συχνά οι οικογένειες τους είναι εκείνες οι οποίες είναι υπεύθυνες για τη διακίνησή τους, θεωρώντας τες ανεπιθύμητες. Οι πιθανότητες δε να μπορέσουν να απευθυνθούν σε οργανώσεις και αρχές αρμόδιες για θύματα εμπορίας ανθρώπων είναι λιγότερες, με αποτέλεσμα να θεωρούνται πιο εύκολα θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης σε σχέση με γυναίκες και κορίτσια χωρίς αναπηρία.

Γυναικοκτονίες-«Δολοφονίες ελέους»

Η μορφή των γυναικοκτονιών που πλήττει ιδιαίτερα τα ανάπηρα βρέφη που έχουν καταγραφεί ως θήλεα είναι οι βρεφοκτονίες οι οποίες γίνονται αντιληπτές ως «δολοφονίες ελέους»²¹. Δολοφονίες ελέους υφίστανται όταν ένας γονέας ή

¹⁸The Advocates for Human Rights (2020). *Violence Against Women with Disabilities*-September 2020.<https://www.stopvaw.org/violence-against-women-with-disabilities>

¹⁹UNFPA. (2018). *Women and Young Persons with Disabilities*. Wwww.unfpa.org. <https://www.unfpa.org/featured-publication/women-and-young-persons-disabilities>

²⁰The Advocates for Human Rights (2020). *Violence Against Women with Disabilities*-September 2020.<https://www.stopvaw.org/violence-against-women-with-disabilities>

²¹ "Mercy killings" στα αγγλικά

κηδεμόνας δικαιολογεί την παρακράτηση βασικών αγαθών για τη διατήρηση και συντήρηση της ζωής (συνήθως τροφή, νερό ή/και φάρμακα) ή αφαιρεί ενεργά τη ζωή του παιδιού μέσω ασφυξίας, στραγγαλισμού ή κάποιου άλλου τρόπου, με την πρόθεση «να τερματίσει τα βάσανα της/του»²². Οι βρεφοκτονίες ανάπηρων θηλυκών βρεφών είναι πιο συχνές από των καταγεγραμμένων ως αρρένων βρεφών.

Βία που υφίστανται οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία από τους/τις φροντιστές/στριες εκτός δομών

Η κακοποίηση των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία από τους/τις φροντιστές/στριες περιλαμβάνει μια σειρά από διαφορετικές τακτικές, όπως:

- παρακράτηση φαρμάκων και βοηθητικών συσκευών
- Απομάκρυνση αναπηρικού αμαξιδίου, αφαίρεση ράμπας ή βοηθημάτων κινητικότητας
- άρνηση του/της φροντιστή/στριας να βοηθήσει στην καθημερινή ζωή
- αφαίρεση ή έλεγχος βοηθημάτων επικοινωνίας
- Παραμέληση
- Άσκηση σωματικής ή ψυχολογικής βίας
- Άσκηση σεξουαλικής βίας

Βία που υφίστανται στις κλειστές δομές παροχής φροντίδας²³

²²Groce N, Kett M., Lang P. & Trani J-Fr. (2011) Disability and Poverty: the need for a more nuanced understanding of implications for development policy and practice, *Third World Quarterly*, 32:8, 1493-1513, DOI: [10.1080/01436597.2011.604520](https://doi.org/10.1080/01436597.2011.604520)

²³Maxwell, J., Watts Belsler, J., & David, D. (2007). *Chapter 14 abuse, violence, and self-defense in a Health Handbook for Women with Disabilities*. <https://hesperian.org/>. Retrieved September 6, 2022, from https://images.hesperian.org/wp-content/uploads/pdf/en_wwd_2008/en_WWD_2008_14.pdf

Η κακοποίηση των γυναικών και κοριτσιών στις κλειστές δομές παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας είναι οι εξής:

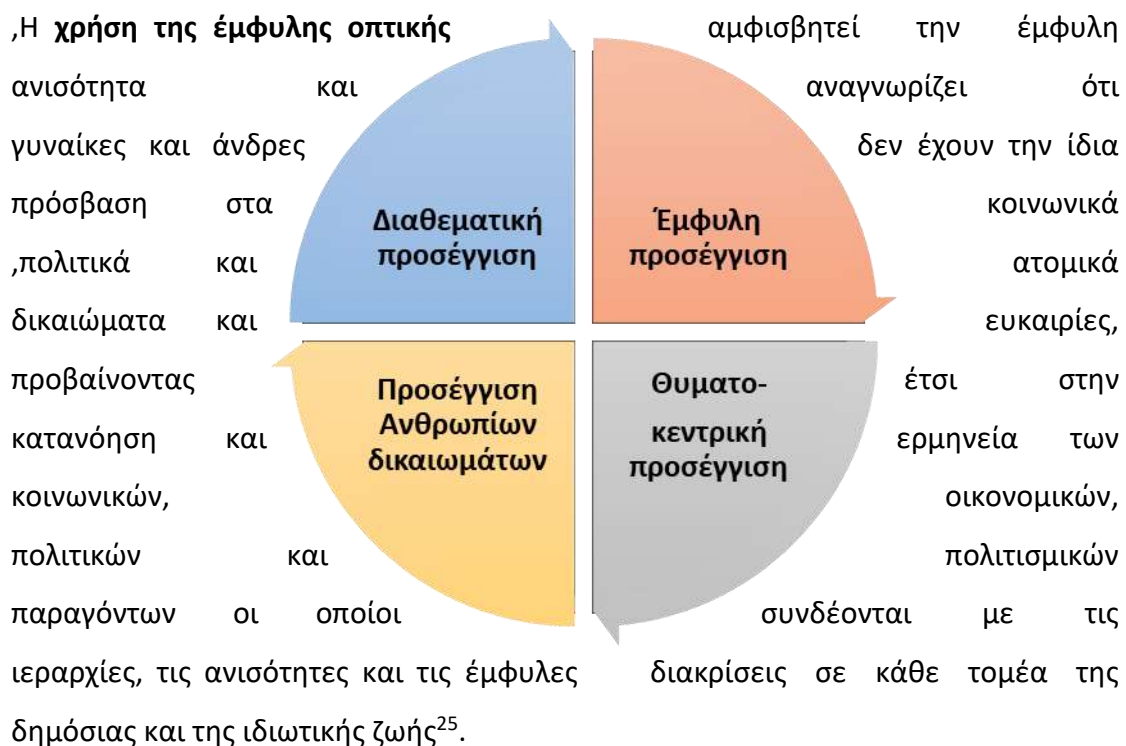
- αναγκαστική σεξουαλική επαφή με εργαζόμενους, φροντιστές ή άλλους χρήστες των υπηρεσιών των δομών,
- ξυλοδαρμοί, πρόκληση σωματικών κακώσεων και βλαβών,
- καμία παροχή δυνατότητας για εκτέλεση δραστηριοτήτων, εργασίας ή άλλων ενασχολήσεων με αποτέλεσμα οι χρήστριες των υπηρεσιών των δομών αυτών να αισθάνονται ανία και πλήξη,
- εξαναγκαστική στείρωση ή αμβλώσεις
- εγκλεισμός σε δωμάτια και η χρήση παγωμένων μπάνιων ή κρύων ντους ως μορφή τιμωρίας,
- χορήγηση καταναγκαστικής φαρμακευτικής αγωγής (ηρεμιστικά),
- απογύμνωση μπροστά σε άλλα άτομα από τρίτα άτομα, ή κυκλοφορία στους χώρους των δομών χωρίς ένδυση,
- εξαναγκαστική παρακολούθηση της κακοποίησης άλλων ατόμων
- υποβολή σε υποχρεωτική περίδεση και εξαναγκαστική ακινητοποίηση στα κρεβάτια τους
- Ελλιπή καθαριότητα
- Μη παροχή βοήθειας στην εκτέλεση των φυσικών τους αναγκών

Ποια προσέγγιση ακολουθούμε;

Για τις ανάγκες αυτού του Οδηγού, υιοθετείται η διαθεματική προσέγγιση ως προσέγγιση ομπρέλα, η οποία περιλαμβάνει την έμφυλη οπτική, την θυματοκεντρική προσέγγιση και την προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πιο αναλυτικά:

Η **διαθεματική προσέγγιση** βοηθά στην καλύτερη κατανόηση των πολλαπλών ταυτοτήτων και των εμπειριών των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένης της ανισότητας και των έμφυλων διακρίσεων, καθώς τον

μοναδικό τρόπο με τον οποίο βιώνουν την έμφυλη βία οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία. Όπως αναφέρεται στην Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, η αναπηρία απορρέει από την αλληλεπίδραση μεταξύ των εμποδιζόμενων προσώπων και των περιβαλλοντικών εμποδίων και των εμποδίων συμπεριφοράς που παρεμποδίζει την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία, σε ίση βάση με τους άλλους» και είναι το αποτέλεσμα διασταυρώσεων μεταξύ αναπηριών και κοινωνικών φραγμών στην κοινωνία²⁴.



Η **προσέγγιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων** βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα και εστιάζει σε εκείνες τις πληθυσμιακές ομάδες που υφίστανται διακρίσεις, όπως οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία θύματα έμφυλης βίας, με αποτέλεσμα να οδηγούνται σε διαδικασία κοινωνικού αποκλεισμού.

²⁴Alianza por la Solidaridad. (2018). *Handbook on sexual and gender-based violence against - MPDL*. Ανακτήθηκε στις 6 Σεπτεμβρίου 2022 από <https://www.mpdl.org/sites/default/files/191105-handbook-SGBV-PwD.pdf>

²⁵European Institute for Gender Equality (EIGE). *Glossary & Thesaurus* <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1218?lang=el>

Η **θύματο-κεντρική ή επιζήσασας προσέγγιση**²⁶ σημαίνει την προτεραιοποίηση των αναγκών και των προτεραιοτήτων των θυμάτων/επιζήσασων της έμφυλης βίας σε όλα τα στάδια της και τους χειρισμούς μιας καταγγελίας ενός περιστατικού βίας κατά των γυναικών. Η προσέγγιση με επίκεντρο την επιζήσασα στοχεύει στη δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος στο οποίο τα δικαιώματα των θυμάτων γίνονται σεβαστά και το θύμα αντιμετωπίζεται με αξιοπρέπεια και σεβασμό²⁷.

²⁶Χρησιμοποιούμε και τους δυο όρους θύμα έμφυλης βίας και επιζήσασα έμφυλης βίας εναλλακτικά, διότι με τον όρο θύμα αναγνωρίζεται η θυματοποίηση την οποία υφίσταται ένα θύμα βίας κατά των γυναικών. Με τον όρο επιζήσασα τονίζεται η ανθεκτικότητα των θυμάτων και η αυτοδιάθεσή τους.

²⁷Idris, I. (2021). Documentation of survivors of gender-based violence (GBV). K4D Helpdesk Report. Brighton, UK: Institute of Development Studies. DOI: 10.19088/K4D.2021.103

Μέρος II

Κατευθυντήριες αρχές διαχείρισης περιστατικών βίας κατά των γυναικών

Οι κατευθυντήριες αρχές²⁸ τις οποίες ακολουθεί το προσωπικό που έρχεται σε επαφή με θύματα έμφυλης βίας είτε είναι εξειδικευμένο είτε όχι, ανεξάρτητα αν είναι γυναίκες και κορίτσια με ή χωρίς αναπηρία και σε οποιοδήποτε πλαίσιο είναι οι εξής:



Γενικές αρχές για το προσωπικό που εργάζεται με άτομα με αναπηρία γενικότερα και με γυναίκες και κορίτσια ειδικότερα

Οι γενικές αρχές τις οποίες πρέπει να ακολουθεί το προσωπικό που εργάζεται με γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία, ανεξάρτητα από την ειδικότητά του είναι σύμφωνα με το άρθρο 3 της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες είναι οι εξής:

α. Ο σεβασμός της εγγενούς αξιοπρέπειας, της ατομικής αυτονομίας, συμπεριλαμβανομένης και της ελευθερίας ατομικών επιλογών και της ανεξαρτησίας των ατόμων,

β. Η μη διάκριση,

²⁸GBV AoR Coordination Team. (2014). Core Competencies for GBV Specialists. In <https://gbvaor.net/>. <https://gbvaor.net/sites/default/files/2019-07/Core%20Competencies%20for%20GBV%20Specialists%20-%20GBV%20AoR%2C%202014.pdf>

- γ. Η πλήρης και αποτελεσματική συμμετοχή και ένταξη στην κοινωνία,
- δ. Ο σεβασμός της διαφορετικότητας και η αποδοχή των ατόμων με αναπηρίες, ως τμήματος της ανθρώπινης ποικιλομορφίας και της ανθρωπότητας,
- ε. Η ισότητα ευκαιριών
- στ. Η προσβασιμότητα
- ζ. Η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών
- η. Ο σεβασμός των εξελισσόμενων ικανοτήτων των παιδιών με αναπηρίες και ο σεβασμός του δικαιώματος των παιδιών με αναπηρίες να διατηρήσουν την ταυτότητά τους.

Κατευθυντήριες οδηγίες για το προσωπικό που έρχεται σε επαφή με γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία θύματα έμφυλης βίας

Οι κατευθυντήριες οδηγίες και αρχές του προσωπικού που εργάζεται σε δομές παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας και με οποιοδήποτε τρόπο του γνωστοποιούνται περιστατικά βίας κατά των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία που φιλοξενούνται στις δομές ανεξάρτητα από τη σχέση που έχει το θύμα με το/τη δράστη είναι οι ακόλουθες:

Αρχή μη βλάβης

Το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας υποχρεούται όχι μόνο να μην εμπλέκεται σε δραστηριότητες και πράξεις, εκδηλώσεις έμφυλης βίας, εκμετάλλευσης, παρενόχλησης ή παραμέλησης, που παραβιάζουν ή μειώνουν τα κοινωνικά ή νομικά δικαιώματα των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία αλλά και να τις καταγγέλλει εφόσον υποπέσουν στην αντίληψη του.

Αρχή μη διάκρισης

Το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας ενεργεί με σκοπό τον εντοπισμό και την εξάλειψη της διάκρισης σε βάρος κάθε ανθρώπου ή ομάδας, λόγο φυλής, χρώματος, φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, ηλικίας, θρησκείας, εθνοτικής καταγωγής, οικογενειακής κατάστασης, πολιτικών πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης ή άλλης προτίμησης ή προσωπικού χαρακτηριστικού, ιδιότητας ή καθεστώτος.

Αρχή Ασφαλείας

- Το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας υποχρεούται να εγγυάται και να διασφαλίζει τα συμφέροντα και τα δικαιώματα της γυναίκας και κοριτσιού με αναπηρία που έχει υποστεί έμφυλη βία και που έχει κριθεί ανίκανη για δικαιοπραξία, όταν ενεργεί για λογαριασμό της.
- Όταν τρίτο πρόσωπο έχει νόμιμα εξουσιοδοτηθεί να ενεργεί για λογαριασμό της γυναίκας ή/και κοριτσιού με αναπηρία, το προσωπικό που του έγινε καταγγελία ή υπέπεσε στην αντίληψή του με οποιοδήποτε τρόπο περιστατικό βίας κατά των γυναικών και κοριτσιών εντός και εκτός της δομής που εργάζεται, υποχρεούται να συνεργάζεται με τρίτο πρόσωπο, έχοντας πάντα υπόψη το συμφέρον της γυναίκας και κοριτσιού με αναπηρία που έχει υποστεί έμφυλη βία.
- Το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας οφείλει να δραστηριοποιείται για τη διασφάλιση της πρόσβασης και παραπομπής όλων των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία θυμάτων έμφυλης βίας στις υπηρεσίες αρμόδιες για την αντιμετώπιση περιστατικών βίας κατά των γυναικών.
- Το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας πρέπει να αναφέρει οποιαδήποτε μορφή κακοποίησης ή υποψίας κακοποίησης στις αρμόδιες αρχές και υπηρεσίες, όπως για παράδειγμα το

αυτεπάγγελτο της ενδοοικογενειακής βίας **άρθρο 17 του Ν. 3500/2006** «Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις».

- Το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας οφείλει να υποστηρίξει τις γυναίκες και κορίτσια θύματα έμφυλης βίας, για παράδειγμα μέσω της παραπομπής τους όταν είναι δυνατόν σε δομές υποστήριξης θυμάτων έμφυλης βίας όπως το Δίκτυο Δομών της ΓΓΔΟΠΙΦ για την πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας.
- Το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας **δεν πρέπει να εμπλέκεται σε σεξουαλική κακοποίηση** ή ανάρμοστη συμπεριφορά και πρέπει να αναφέρει οποιαδήποτε τέτοια συμπεριφορά από άλλους εργαζόμενους/ες, άτομα με αναπηρία, μέλη της οικογένειας, φροντιστές/στριες, ήτοι:
 - Πάντα να γίνεται **αναφορά περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης** και ασέλγειας.
 - Να αναγνωρίζεται η ανισότιμη σχέση εξουσίας μεταξύ του προσώπου που δέχεται τη βοήθεια και του προσώπου που την προσφέρει και πώς αυτή η ανισορροπία ενδέχεται να επηρεάσει την εκδήλωση μη επιτρεπτών συμπεριφορών
 - Απαγόρευση οποιασδήποτε σεξουαλικής επαφής με γυναίκα ή κορίτσι το οποίο το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας φροντίζει ή/και δέχεται την υποστήριξή του, συμπεριλαμβανομένων της εκδήλωσης κακοποιητικών συμπεριφορών απέναντί τους, της χειραγώγησης, του εκφοβισμού τους και της καταπίεσής τους²⁹.
- Το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας πρέπει να **ενεργεί ηθικά**, με **ακεραιότητα**, **ειλικρίνεια** και **διαφάνεια**.

²⁹State of Victoria (2018). *Code of conduct for disability service workers Zero tolerance of abuse of people with a disability*. Department of Health and Human Services. Available at www.dhhs.vic.gov.au/disability-abuse-prevention

Σεβασμός

Το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας

- Οφείλει να δείχνει **σεβασμό για τις πολιτισμικές διαφορές** και επιπλέον τις εκφραζόμενες αξίες και τις πεποιθήσεις των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με την πίστη, την εθνικότητα, το φύλο, την ταυτότητα φύλου, τη σεξουαλικότητα και την ηλικία, καθώς και την αναπηρία, κατά την παροχή υπηρεσιών.
- Οφείλει να επιδεικνύει συμπεριληπτική συμπεριφορά απέναντι στις γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία, καθώς και **σεβασμό στις ατομικές τους ιστορίες**, αξίες, κοινωνικό πλαίσιο.
- Συστήνεται να ενθαρρύνει τις γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία να επικοινωνούν τις προτιμήσεις τους για τον τρόπο παροχής της υποστήριξής τους
- Συστήνεται να ανταποκρίνεται στις έμφυλες ανάγκες τους³⁰.
- Οι επαγγελματίες φροντιστές/ριες σε δομές κλειστής φροντίδας, ΣΥΔ, κ.λπ. καθώς και οι προσωπικοί βοηθοί των ατόμων με οποιαδήποτε μορφή αναπηρία, οφείλουν κατά τη συναλλαγή τους με τις γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία να σέβονται τις γενικές αρχές που περιλαμβάνονται στη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες όπως είναι η εγγενής αξιοπρέπεια και η ατομική αυτονομία (βλ. άρθρο 3, ν. 4074/2012) και να μην υιοθετούν στερεοτυπικές αντιλήψεις και κατ' επέκταση πρακτικές που αντιτίθεται στις εν λόγω γενικές αρχές.

Αρχή Εμπιστευτικότητας

Το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας οφείλει:

³⁰State of Victoria (2018). *Code of conduct for disability service workers Zero tolerance of abuse of people with a disability*. Department of Health and Human Services. Available at www.dhhs.vic.gov.au/disability-abuse-prevention

- Να σέβεται την ιδιωτική ζωή των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία και τον εμπιστευτικό χαρακτήρα όλων των πληροφοριών που περιέχονται σε γνώση του στα πλαίσια άσκησης του επαγγέλματος του.
- Να συζητά μεταξύ του τα εμπιστευτικά ζητήματα που του αποκαλύπτουν οι γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία, χωρίς την συγκατάθεσή τους, **μόνον όταν αυτό επιβάλλεται από επιτακτικούς επαγγελματικούς λόγους.**
- Να ενημερώνει εμπειριστατωμένα τις γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία του για τα όρια της επαγγελματικής του εχεμύθειας σε δεδομένη κατάσταση, τους σκοπούς γνώσης των συγκεκριμένων πληροφοριών και τον τρόπο αξιοποίησής τους.

Ενήμερη συναίνεση

Το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας οφείλει να εξασφαλίζει την ενήμερη και ελεύθερη συναίνεση των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία προκειμένου να συνηγορούν υπέρ τους σε περιστατικά βίας κατά των γυναικών με αναπηρία. Επίσης οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία θύματα έμφυλης βίας έχουν δικαίωμα να πληροφορηθούν για τις υπάρχουσες παρεχόμενες υποστηρικτικές δομές σε γυναίκες θύματα βίας, σε περίπτωση που επιθυμούν να κάνουν χρήση αυτών.

Βασικά βήματα που συστήνεται να ακολουθηθούν για την λήψη ενήμερης και πληροφορημένης συναίνεσης από γυναίκες και κορίτσια με αναπηρία θύματα έμφυλης βίας είναι τα εξής³¹:

- Παροχή όλων των πιθανών πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων των ωφελειών, εναλλακτικών στρατηγικών για την αντιμετώπιση του ζητήματός τους, με τρόπο κατανοητό και προτιμώμενο από τις γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία, προσαρμοσμένο στις δικές τους ανάγκες.
- Προσδιορισμός εάν η γυναίκα και το κορίτσι με αναπηρία μπορεί να αντιληφθεί την παρεχόμενη πληροφόρηση και πληροφορία.

³¹UNFPA (2018). Guidelines for Providing Rights-Based and Gender-Responsive Services to Address Gender-Based Violence and Sexual and Reproductive Health and Rights.p.18

- Εξασφάλιση ότι οι αποφάσεις των γυναικών και κοριτσιών με αναπηρία είναι δικές τους και όχι αποτέλεσμα άσκησης πίεσης από άλλα άτομα.

Επιπλέον συστήνεται ο προσδιορισμός της ικανότητας παροχής ενήμερης συναίνεσης, διότι ελλοχεύει πάντα ο κίνδυνος ακόμα και αν εφαρμοστούν τα προαναφερθέντα η εξυπηρετούμενη να μην είναι σε θέση να παρέχει ενήμερη συναίνεση. Σε τέτοιες περιπτώσεις το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας πρέπει να ακολουθήσει τις προβλεπόμενες δεοντολογικές και νομικές διαδικασίες για τη λήψη ενήμερης συναίνεσης³², λαμβάνοντας όμως υπόψη ότι μια εξυπηρετούμενη με νοητική αναπηρία ή ακόμα με δυσκολία στην επικοινωνία δεν έχει την ικανότητα να παρέχει ενήμερη συναίνεση³³.

Σε περίπτωση λοιπόν που μια γυναίκα ή ένα κορίτσι με αναπηρία έχει αδυναμία παροχής ενήμερης και ελεύθερης συναίνεσης, άρα βρίσκεται σε αδυναμία διαχείρισης των υποθέσεών της τότε, σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα (βλ. άρθρα 1666-1688), υποβάλλεται σε καθεστώς πλήρους ή μερικής δικαστικής συμπαράστασης για την έγκυρη κατάρτιση όλων ή ορισμένων δικαιωπραξιών.

Γλώσσα επικοινωνίας προσαρμοσμένη στις ανάγκες κάθε γυναίκας με αναπηρία επικοινωνία

Το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας συστήνεται να επικοινωνεί με τρόπο κατάλληλο και προσαρμοσμένο στις ανάγκες του κάθε είδους αναπηρίας, χρησιμοποιώντας τη νοηματική γλώσσα για τις γυναίκες και τα κορίτσια με ακουστική αναπηρία ή τη γραφή Braille για τις γυναίκες και κορίτσια με οπτική αναπηρία, κ.λπ. καθώς και τα κατάλληλα υποστηρικτικά μέσα, π.χ. ηλεκτρονικά μηνύματα, πλατφόρμες επικοινωνίας, σύμβολα, κείμενα σε μορφή εύκολη για ανάγνωση (easy-to-read), κ.λπ., μέσα από τα οποία θα γίνεται κατανοητό

³²UNFPA .(2018). Women and Young Persons with Disabilities: Guidelines for Providing Rights-Based and Gender-Responsive Services to Address Gender-Based Violence and Sexual and Reproductive Health and Rights p.15

³³ UNFPA.(2018). Women and Young Persons with Disabilities: Guidelines for Providing Rights-Based and Gender-Responsive Services to Address Gender-Based Violence and Sexual and Reproductive Health and Rights. p. 15

από τις γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία, με βάση την θυματοκεντρική προσέγγιση, διότι:

- Οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία έχουν το δικαίωμα να ενημερώνονται για όλες τις πτυχές της παροχής των υπηρεσιών τους, ώστε να μπορούν να ασκούν το δικαίωμά τους στην επιλογή και τον έλεγχο σχετικά με το ποιο άτομο τις υποστηρίζει, τον τρόπο παροχής υποστήριξης, καθώς και το ενδεχόμενο να αλλάξουν υπηρεσίες εάν χρειαστεί³⁴.

Ανάπτυξη της γνώσης

Το προσωπικό των κλειστών δομών παροχής φροντίδας και παροχής κοινωνικής φροντίδας:

- Έχει την ευθύνη εντοπισμού, ανάπτυξης και πλήρους αξιοποίησης της γνώσης του κατά την άσκηση της επαγγελματικής του δραστηριότητας.
- Υποχρεούται να βασίζεται σε αναγνωρισμένη γνώση.
- Συστήνεται να ενημερώνεται και να καταρτίζεται ως προς το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο που αφορά στο ζήτημα της βίας κατά των γυναικών.
- Συστήνεται να ενημερώνεται και να καταρτίζεται ως προς το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο και τις εξελίξεις αυτού που αφορά στο ζήτημα της αναπηρίας.
- Συστήνεται να ενημερώνεται για τους φορείς όπως και για την προστασία και υποστήριξη γυναικών και κοριτσιών θυμάτων έμφυλης βίας γενικότερα.
- Συστήνεται να εκπαιδευτεί με βάση τις αρμοδιότητές του σε εργαλεία αναγνώρισης έμφυλης βίας κατά των γυναικών και κοριτσιών.
- Συστήνεται να ενημερώνεται για τη λειτουργία και τις υπηρεσίες που παρέχονται από το Δίκτυο Δομών κατά της έμφυλης βίας και των πολλαπλών διακρίσεων της Γενικής Γραμματείας Δημογραφικής, Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων.

³⁴NDIS Quality and Safety Commission. (2019). Guidance for NDIS Providers March 2019. <https://www.ndiscommission.gov.au/about/ndis-code-conduct>

- Συστήνεται να ενημερώνεται και να καταρτίζεται πάνω στη διαδικασία παραπομπών που αφορούν ζητήματα έμφυλης βίας.
- Συστήνεται να συμμετάσχει σε διϋπηρεσιακές και διεπιστημονικές ομάδες εργασίας για την ανταλλαγή τεχνογνωσίας, εμπειριών και γνώσεων πάνω στην έμφυλη οπτική της αναπηρίας και τις ανάγκες των γυναικών και κοριτσιών θυμάτων έμφυλης βίας.
- Συστήνεται η εξωτερική και ανεξάρτητη παροχή εποπτείας στο προσωπικό για την εύρυθμη και αποτελεσματικότερη παροχή υπηρεσιών προς τις εξυπηρετούμενες, καθώς και για τη διασφάλιση της βέλτιστης συνεργασίας των μελών του προσωπικού.

Υποχρεώσεις διοίκησης και διευθύνσεων των δομών για άτομα με αναπηρία απέναντι στην σεξουαλική παρενόχληση

Σύμφωνα με τον Ν.4808/2021: Για την Προστασία της Εργασίας - Σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής «Επιθεώρηση Εργασίας» - Κύρωση της Σύμβασης 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την εξάλειψη της βίας και παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας, οι επιχειρήσεις ανεξαρτήτως κλάδου και τομέα, ήτοι δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, ανεξαρτήτως επίσης σχέσης εργασίας του εργαζόμενου προσωπικού, αλλά και όσα πρόσωπα κάνουν χρήση των υπηρεσιών τους, υποχρεούνται στη λήψη μέτρων και πολιτικών έναντι στην ηθική και σεξουαλική παρενόχλησης. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 5 (Μέρος II): Κάθε εργοδότης ανεξαρτήτως αριθμού απασχολούμενου προσωπικού υποχρεούνται να:

- α) να παραλαμβάνουν, να διερευνούν και να διαχειρίζονται κάθε καταγγελία ή σχετική αναφορά επιδεικνύοντας μηδενική ανοχή στη βία και παρενόχληση, με εμπιστευτικότητα και με τρόπο που σέβεται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, καθώς και να μην παρεμποδίζουν την παραλαβή, τη διερεύνηση και τη διαχείριση των καταγγελιών ή αναφορών αυτών,
- β) να παρέχουν συνδρομή και πρόσβαση σε κάθε αρμόδια δημόσια, διοικητική ή δικαστική αρχή, κατά την έρευνα τέτοιου είδους περιστατικού ή συμπεριφοράς, εφόσον τους ζητηθεί από αυτές,

γ) να παρέχουν στους εργαζομένους πληροφορίες σχετικές με τους πιθανούς κινδύνους βίας και παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο και με τα σχετικά μέτρα πρόληψης και προστασίας, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων των εργαζομένων και του εργοδότη επί τέτοιων περιστατικών,

δ) να αναρτούν στον χώρο εργασίας και να καθιστούν προσβάσιμη ενημέρωση για τις διαδικασίες που υφίστανται σε επίπεδο επιχείρησης για την καταγγελία και την αντιμετώπιση τέτοιων μορφών συμπεριφοράς, καθώς και τα στοιχεία επικοινωνίας για τις αρμόδιες, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, διοικητικές και δικαστικές αρχές.

Επιπρόσθετα, στην περίπτωση που απασχολούνται πάνω από είκοσι άτομα, υποχρεούνται να υιοθετούν πολιτική για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας και της παρενόχλησης στην εργασία (άρθρο 9).

Η πολιτική αυτή μπορεί να εντάσσεται σε ή να συνοδεύεται από πολιτική για την προώθηση της ισότητας ευκαιριών και την καταπολέμηση των διακρίσεων και περιλαμβάνει κατ' ελάχιστον:

α) εκτίμηση των κινδύνων βίας και παρενόχλησης στην εργασία,

β) μέτρα για την πρόληψη, τον έλεγχο, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση των κινδύνων αυτών, καθώς και για την παρακολούθηση τέτοιων περιστατικών ή μορφών συμπεριφοράς,

γ) ενέργειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του προσωπικού,

δ) πληροφορίες για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εργαζομένων και του εργοδότη,

ε) ορισμό ενός προσώπου ως προσώπου αναφοράς («συνδέσμου») σε επίπεδο επιχείρησης, αρμόδιου για να καθοδηγεί και να ενημερώνει τους εργαζομένους για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας και παρενόχλησης στην εργασία,

στ) την προστασία της απασχόλησης και την υποστήριξη εργαζομένων θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, κατά το δυνατόν, με κάθε πρόσφορο μέσο ή εύλογη προσαρμογή

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ξενόγλωσσες

AlianzaporlaSolidaridad. (2018). *Handbook on sexual and gender-based violence against - MPDL*. Ανακτήθηκε στις 6 Σεπτεμβρίου 2022 από <https://www.mpd.org/sites/default/files/191105-handbook-SGBV-PwD.pdf>

Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation. Official Journal L 303. Brussels, December 2, pp. 0016-0022.

Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin. Official Journal L 180. Brussels, July 19, pp. 0022-0026.

European Institute for Gender Equality (EIGE). *Glossary & Thesaurus*. European Institute for Gender Equality. Retrieved September 13, 2022, from <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1384?lang=el>

Ferres, Eva & Megías, Jesús & Expósito, Francisca. (2013). Gender-based violence against women with visual and physical disabilities. *Psicothema*. 25. 67-72. 10.7334/psicothema2012.83.

GBV AoR Coordination Team. (2014). Core Competencies for GBV Specialists. Διαθέσιμο σε <https://gbvaor.net/sites/default/files/2019-07/Core%20Competencies%20for%20GBV%20Specialists%20-%20GBV%20AoR%2C%202014.pdf>

Groce N., Kett M., Lang R. & Trani J-Fp.. (2011) Disability and Poverty: the need for a more nuanced understanding of implications for development policy and

practice, Third World Quarterly, 32:8, 1493-1513, DOI: [10.1080/01436597.2011.604520](https://doi.org/10.1080/01436597.2011.604520)

Idris, I. (2021). Documentation of survivors of gender-based violence (GBV). K4D Helpdesk Report. Brighton, UK: Institute of Development Studies. DOI: 10.19088/K4D.2021.103

Maxwell, J., Watts Belser, J., & David, D. (2007). *Chapter 14 abuse, violence, and self-defense in a Health Handbook for Women with Disabilities*. <https://hesperian.org/>. Retrieved September 6, 2022, from https://images.hesperian.org/wp-content/uploads/pdf/en_wwd_2008/en_WWD_2008_14.pdf

NDIS Quality and Safety Commission. (2019). Guidance for NDIS Providers. Διαθέσιμο σε <https://www.ndiscommission.gov.au/about/ndis-code-conduct>

State of Victoria (2018). *Code of conduct for disability service workers Zero tolerance of abuse of people with a disability*. Department of Health and Human Services. Available at www.dhhs.vic.gov.au/disability-abuse-prevention

The Advocates for Human Rights (2020). *Violence Against Women with Disabilities*-September 2020. Ανακτήθηκε από <https://www.stopvaw.org/violence-against-women-with-disabilities>

UN General Assembly. (1966). *UN International Covenant on Civil and Political Rights*. UNFPA. (2020). *Violence Against Women living with Disabilities in South-East and Eastern Europe*. Publication design and production: © unfpa, 2020 Phoenix Design Aid A/S, Denmark

UNFPA. (2018). Guidelines for Providing Rights-Based and Gender-Responsive Services to Address Gender-Based Violence and Sexual and Reproductive Health and Rights for Women and Young Persons with Disabilities. Available at <https://www.unfpa.org/featured-publication/women-and-young-persons-disabilities>

UNFPA (2018). Women and Young Persons with Disabilities: Guidelines for Providing Rights-Based and Gender-Responsive Services to Address Gender-Based Violence and

Sexual and Reproductive Health and Rights. Διαθέσιμο σε <https://www.unfpa.org/featured-publication/women-and-young-persons-disabilities>

Ελληνόγλωσσες

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η κατάσταση των γυναικών με αναπηρία [διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αίτησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου]» EESC 2018/01639, Ανακτήθηκε από στις 8 Σεπτεμβρίου 2022 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018AE1639&from=EL>

Κοντιάδης, Ξ., & Μουσμώτη, Μ.(2014). *Σύνοψη της Μελέτης Συμβατότητας της Ελληνικής Νομοθεσίας με τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία*. Ε.Σ.Α.μεΑ. Ανακτήθηκε στις 13 Σεπτεμβρίου 2022, από <https://www.esamea.gr/publications/books-studies/2449-meleti-symbatotitas-tis-ellinikis-nomothesias-me-ti-diethni-symbasi-gia-ta-dikaiomata-ton-atomon-me-anapiria>

Νόμος 4074/2012. Κύρωση της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες. ΦΕΚ 88/Α/11-4-2012

Νόμος 4443/2016: I) Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2000/43/ΕΚ περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής, της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση. ΦΕΚ 232/Α/9-12-2016

Νόμος 4531/2018: I) Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας, II) Ενσωμάτωση της 2005/214/ΔΕΥ απόφασης πλαίσιο. ΦΕΚ 62/Α/5-4-2018

Νόμος 4837/2021 για την «Πρόληψη και αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης και παραμέλησης ανηλίκων, Πρόγραμμα «Κυψέλη» για την αναβάθμιση της

ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών σε βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς, διατάξεις για την προώθηση της αναδοχής και της υιοθεσίας, «Προσωπικός Βοηθός για τα Άτομα με Αναπηρία», ΦΕΚ 178/Α/1-10-2021

Νόμος 4808/2021 Για την Προστασία της Εργασίας Σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής «Επιθεώρηση Εργασίας» Κύρωση της Σύμβασης 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την εξάλειψη της βίας και παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας Κύρωση της Σύμβασης 187 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για το Πλαίσιο Προώθησης της Ασφάλειας και της Υγείας στην Εργασία Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1158 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 2019 για την ισορροπία μεταξύ της επαγγελματικής και της ιδιωτικής ζωής, άλλες διατάξεις του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και λοιπές επείγουσες ρυθμίσεις. ΦΕΚ Α 101/19.6.2021

